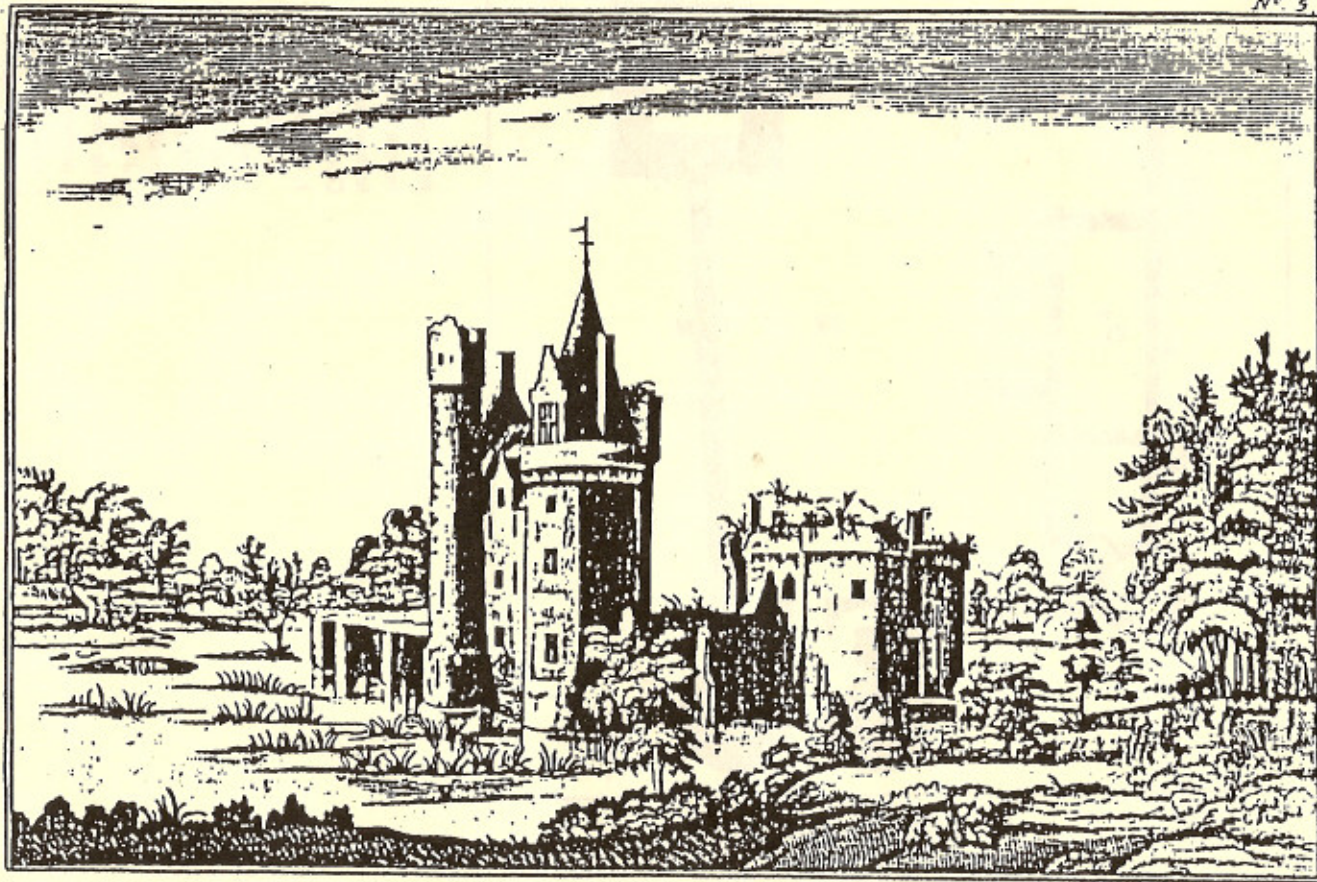
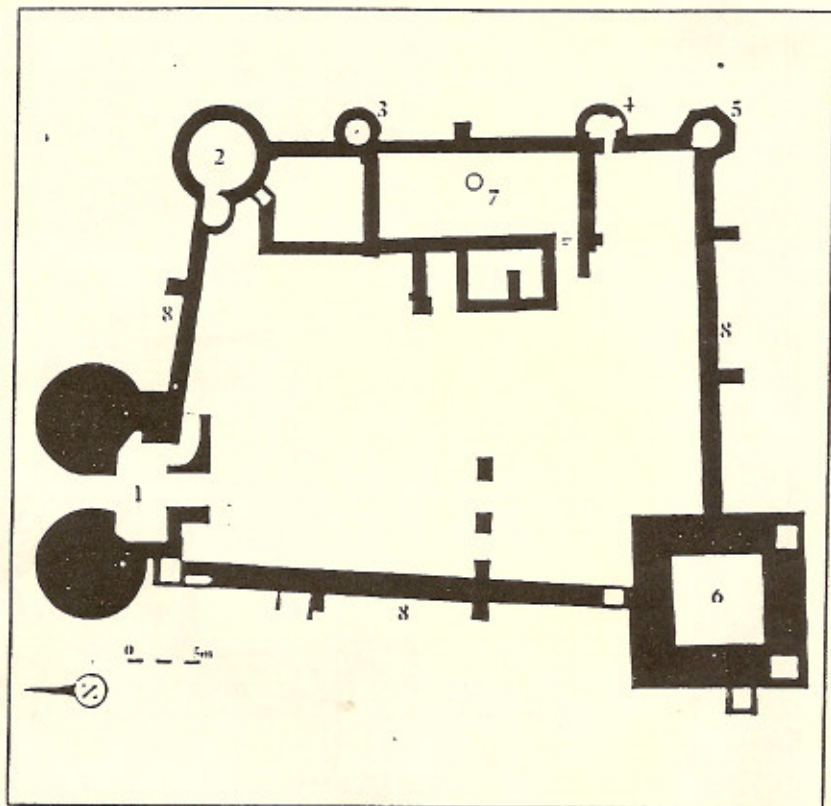

N°. 5.

Vetus Arc de Herzelles

Reproductie uit Sanderus « Verheerlykt Vlaandre » 1735

Plattegrond van de burch (naar architectenbureau Bressers, Gent, 1973).

1. toegangspartij, geflankeerd door twee torens ;
2. opstaande woontoren met aangebouwde traptoren ;
- 3, 4 & 5. torens langs de oostzijde ;
6. donjon ;
7. keukengebouw ;
8. omwalling met steunberen.

Geschiedenis

Versterkte kastelen waren in de middeleeuwen doorgaans het mikpunt van krijgslieden, hetzij om de gevestigde vijand uit te drijven en het nest te vernielen, hetzij om er zelf bezit van te nemen als een gunstig strategisch punt.

Ongetwijfeld werd het kasteel van Herzele in de veelvuldige middeleeuwse oorlogen meer dan eens aangevallen, althans oude kroniekschrijvers spreken er van als gedeeltelijk in puin liggende, wat zeker wel het werk van bestormers zal geweest zijn. Ook voor Herzele hebben wij het gemis te betreuren van oorkonden, welke de geschiedenis van het kasteel en het lot der daaraan verbonden bevolking in het licht zouden kunnen stellen.

Iets meer weten wij omtrent de gebeurtenissen der XVIe eeuw, voorgevallen tijdens de ongelukkige godsdiensttwisten, welke stadsburgers en boerenfolk tegen elkaar in het harnas joegen, en onder wiens invloed barbaarsheid, verdelgingswoede en wreedheid jaren achtereen aan het land de grootste onheilen berokkenden.

Op 20 oktober 1567 kwam een bende Spaanse soldaten, die de dorpen tussen Gent en Aalst afgelopen en op rantsoen gesteld hadden, naar Herzele, en stak vuur aan huizen, stallen en schuren. Het doel was, het kasteel te bemachtigen, daar de bezitter, prins van Espinoy, die tot de aanhangers der geuzenpartij behoorde, doch hun pogingen om de sterke burcht te bemachtigen bleven vruchteloos.

Een nieuwe aanval werd beproefd omtrent het midden der maand juli 1579. ditmaal was de krijgsbende voorzien van grof geschut, hetwelk het kasteel zo zwaar beschadigde, dat de belegerden het moesten opgeven en de koninklijke vlag gehesen werd op de toren, waar totdan toe de vlag van de dorpsheer had gewapperd. De kroniekschrijver Van Campene getuigt dat alles, wat de Spanjaarden in de handen viel, geplunderd werd, en dat de soldaten de paarden uitspanden van de arme dorpelingen om de in kastelen en pachthoeven geroofde goederen naar het leger te vervoeren.

Bij de rampen, welke de oorlogen der XVIIe eeuw aan de meeste gemeenten van ons land berokkenden, kwam voor Herzele nog een andere schromelijke plaag: de pest, die in de jaren 1635 en 1636 talrijke slachtoffers maakte. In dit heilloze tijdvak, dat een lange duur had, was het landvolk ten prooi aan zware beproevingen. Er kwamen dagen, ja weken, dat niemand vrij of veilig was op zijn eigen hof, en dat men, om lijf en leden en zijn staldieren te behouden, liever dagen en nachten onder de blauwe hemel bleef. Zo gebeurde, onder andere, in 1675, toen het Boekhout met vluchtelingen en vee was bezet.

Een officiële oorkonde van 1694 meldt ons, dat Herzele dat jaar niet min dan 3.480 gulden als krijgsbelasting had op te brengen, en het verlies, wegens vernielde gebouwen en vruchten, en geroofd vee, ruim 137.472 gulden bedroeg!

Drie jaren nadien werd aan de wethouders een nieuwe rekening van krijgslasten voorgelegd, minder erg dan de voorgemelde, maar toch groot genoeg om een zo geringe gemeente als Herzele toen was, in droefheid en angst voor de toekomst te dompelen.

Met de XVIIIe eeuw brak voor onze gewesten een meerdere rust aan, doch de wonden, in het vorig tijdvak geslagen, waren niet zo gauw te helen. Nijverheid en handel

bekwamen de uitbreiding niet, welke anders ongetwijfeld zou gekomen zijn, en kunsten en wetenschappen namen geen hoge vlucht. Zonder schokken liep de tijd voort, totdat de hervormingen van Jozef II het Belgisch volk andermaal in beroering brachten. Herzele bleef in de patriottenbeweging van 1790 niet ten achter: de boeren richtten een wapenbende in en stortten, als “vaderlandsche gift” de som van 260 gulden in de weerstandskas.

De inval der Franse republikeinen was voor onze gemeente de dageraad van een droevige tijd vol gejammer en beproevingen. De kerk alhier (naast de burcht) is waarschijnlijk, onder al die der nabijgelegen parochies, de eerste geweest, welke door de Sans-Culotten werd gesloten, althans volgens hetgeen men kan opmaken uit de vermelde gebeurtenissen, en volgens de overleveringen. De godsdienstoefening hield

op, een zondag van de maand oktober 1797, na de hoogmis, en toen de tijding in de kerk werd meedegedeeld, verliet al het volk de tempel al wenende en jammerende. Het laatste huwelijk met afroeping van drie geboden, “praviis tribus bannis” werd ingezegend op 28 februari 1797; het eerste, bij voorafgaande ontslaging der drie geboden “praevia dispensatione in tibus bannis” had plaats op 18 mei 1797; vervolgens, van 2 mei 1801 tot 4 november van hetzelfde jaar, leest men bij de huwelijksaantekening: praevio juramento de libertate prastito”. De laatste doop met de kerkelijke plechtigheden geschiedde op 26 september 1797; de eerste zonder ceremonieën op 30 september, en zo deed men tot 15 september 1800.

Tussen 29 december 1798 en 15 september 1800 is op het doopboek niets aangetekend, en niets op het boek der overlijdens van 14 februari 1798 tot 21 juli 1800.

Van de gesloten kerk maakten Sans-Culotten een gevangenis, in welke de opgeslotenen, als dieren, op stro lagen... Aan de deur werd de wacht gehouden door soldaten. Het was vergund, de ongelukkigen eten te dragen, maar de personen die op het kerkhof wilden, om te bidden, werden door de grote vereerders der vrijheid ongenadig, bars voortgejaagd.

Uit: Zo was Herzele.